

VIRKSOMME ORD

<http://virksommeord.uib.no/taler?id=1047>

Einar Gerhardsen

Kong Haakon er død

NRK radio, 21. september 1957

Kilde: Olaf Solumsmoen og Olav Larssen (red.): Med Einar Gerhardsen gjennom 20 år. Oslo 1967, s. 143-144

Med dyp sorg har vi mottatt budskapet om at vår kjære, gamle konge er gått bort. Med sorgen og vemodet forener seg en sterk følelse av takknemlighet mot kong Haakon for alt det han gjennom et langt liv var for folk og land. Hans oppgave var å samle, ikke å splitte, sa han, da han som ung prins tok imot valget til Norges konge. I dag står et helt folk samlet om hans bære.

Kong Haakon var Norges første helt konstitusjonelle konge. Gjennom hele hans regjeringstid var det ett prinsipp som var ledetråden for hans handlinger: alltid strengt å holde seg innenfor forfatningen. I kanskje den mørkeste stund i vår nyere historie, i statsrådet i Nybergsund 10. april 1940, da konge og regjering skulle ta stilling til det tyske ultimatum, tolket han sitt syn på kongegjeringen i disse ord: «Jeg har lagt an på å skape en tradisjon i det norske kongedømme, en tradisjon i samsvar med norsk ånd og norsk politisk tenkemåte. Jeg har villet skape et konstitusjonelt kongedømme i lojalitet mot det folk hvis kall jeg mottok i 1905. Jeg kan ikke bryte den linje.»

Han brøt den heller ikke. Det norske folks frihet og selvstendighet var for ham Grunnlovens første bud. Den vei han selv valgte å gå og som han rådet sitt folk til å gå, var hard og tung. For ham betydde den forfølgelse, motgang og landflyktighet. Men aldri var han sitt folks hjerte nærmere enn i utlendighetens år. Gjennom sin handlemåte gjorde han Kongen til det nasjonale samlingsmerke.

Den strøm av varme tanker og følelser som bølget om ham da han igjen satte foten på norsk jord, gjorde hjemkomsten til den største opplevelse i hans liv.

I et demokratisk samfunn veksler det politiske bilde etter som folket i valg gir uttrykk for sin vilje. Dette gjenspeiler seg i rekken av skiftende regjeringer. I kong Haakons tid har Norge hatt 20 regjeringer. Det betyr at kvinner og menn fra alle partier, fra alle landsdeler og fra alle samfunnslag har hatt plass ved Kongens rådsbord. De har representert vidt forskjellige politiske oppfatninger og samfunnssyn, men jeg føler meg overbevist om at i ett har de samstemt: de har alle hatt dyp respekt for den måte hvorpå kong Haakon utøvde sine

konstitusjonelle funksjoner. Hans politiske innsikt, hans klokskap og store takt kunne ikke unngå å gjøre et sterkt inntrykk. Så urolig verden har vært under lange perioder av hans regjeringstid, er det også naturlig å nevne den særlige betydning som hans innsikt i utenrikssaker hadde for de ulike regjeringer.

Det faller i regjeringsmedlemmers lodd også å lære Kongen personlig å kjenne. Hans karakterfasthet og hans dype menneskelighet skapte en form for respekt som bunnet meget dypere enn respekten for den ytre kongeverdighet. Jeg tror jeg tolker manges følelser når jeg sier at minnet om kong Haakon alltid vil være uløselig knyttet sammen med minnet om et fint og godt menneske som en ble glad i.

Våre tanker går i kveld til kong Olav og den kongelige familie. Vi tar del i deres dype sorg. Vi minnes dronning Maud og kronprinsesse Märtha og tenker med takknemlighet på hva de betydde for kong Haakon.

Men våre tanker går også framover. Vi hilser Norges nye konge, Olav V. Vi vet at det er med den dypeste følelse av ansvar at han går til sin høye gjerning. Det norske folk vil møte ham med tillit og kjærlighet i forvissning om at han vil føre kong Haakons verk videre til gagn for folk og fedreland.